

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۲/۰۳

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۷/۱۳

نوع مقاله: پژوهشی

تحلیل کلامی گزارشگران فوتبال بر اساس نظریه هالیدی و متیسن (مطالعه موردی: عادل فردوسی پور و محمدرضا احمدی)

نوشته

ابراهیم عزتی لارسری *

بهنام عاشقی **

چکیده

در این پژوهش با تکیه بر نظریه نقش‌گرایی هالیدی و متیسن (2004) گزارش‌های دو گزارشگر فوتبال ایران، فردوسی پور و احمدی، مورد بررسی قرار گرفت و از این طریق، سبک هر گزارشگر مشخص شد. نوع پژوهش توصیفی - تحلیلی بوده و جامعه آماری، گزارش‌های فوتبال نامبردگان است که در مدت پنج ماه از هر کدام پنج گزارش، به صورت تصادفی انتخاب، سپس ضبط و بازنویسی شد. پس از این مرحله، فرایندهای مادی، ربطی، گفتاری، ذهنی، رفتاری و وجودی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. در انتها، با استفاده از نرم‌افزار EXCEL و SPSS، داده‌ها را تجزیه و تحلیل کرده و نتایج نشان داد که از تعداد ۴۸۰ فرایند مشاهده‌شده در گزارش‌های منتخب احمدی، ۴۸/۲۳ درصد فرایند مادی، ۳۴/۲ درصد فرایند ربطی، ۹/۳ درصد فرایند ذهنی و ۱/۰۶ درصد فرایند وجودی که بیشترین فراوانی مشاهده‌شده مربوط به فرایندهای مادی و کمترین مورد مربوط به فرایندهای وجودی بود. از تعداد ۵۹۰ مورد فرایند مشاهده‌شده در گزارش‌های منتخب فردوسی پور، ۳۹/۵ درصد فرایند مادی، ۳۳/۲ درصد فرایند ربطی، ۱۶/۵ درصد فرایند ذهنی و ۲/۱ درصد فرایند وجودی که بیشترین فراوانی مشاهده‌شده مربوط به فرایند مادی و کمترین فراوانی مربوط به فرایند وجودی است. بنابراین سبک گزارشگری احمدی سبک عینی بود؛ ولی فردوسی پور سعی دارد تجربه‌های خود را به صورت ذهنی به شنونده منتقل کند.

کلیدواژه: تحلیل کلامی، گزارشگران فوتبال، رسانه، هالیدی و متیسن.

رسانه از اجزای مهم ارتباط است که پیام را بین فرستنده و گیرنده، مبادله می‌کند (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۷). امروزه در دنیایی زندگی می‌کنیم که خواه‌ناخواه در شرایط اشباع رسانه‌ای قرار داریم و رسانه‌ها جزء لاینفک زندگی انسان‌هاست (تاجیک‌اسماعیلی و رضانلو، ۱۳۹۵: ۹۳-۶۷)، تحولات شگرف قرن حاضر و وجود انقلاب‌های علمی و اطلاعاتی و مدیریتی، مبین اهمیت وجود ارتباطات و رسانه است برای آنکه جوانان و دانشجویان نقش فعال و اثربخشی بر حوزه‌های مختلف داشته باشند نیاز به تجزیه و تحلیل اطلاعات رسانه‌ای دارند (همت‌پور و نوروزی، ۱۳۹۶: ۱۰۷-۸۵). با تحول جوامع کنونی به سوی جوامع اطلاعاتی، رسانه‌ها در عرصه‌های گوناگون بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند (روشندل اربطانی و امیدی، ۱۳۹۷: ۸۴-۵۷). تلویزیون مهم‌ترین رسانه برای ورزش است؛ چه برای ترویج آن از طریق خبررسانی‌های مختلف چه از نظر اقتصادی با توجه به حق پخش. (عرب نرمی، ۱۳۹۷: ۶۲-۵۳)

مجری یا گوینده، به عنوان یکی از عوامل کلیدی رسانه (Media)، نقش ارتباط‌دهنده را ایفا می‌کند. به همین منظور، شناخت و آشنایی با عوامل و شاخص‌های گویندگی می‌تواند به این امر کمک شایانی کند (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۷). با ظهور تلویزیون و تکامل تدریجی آن، قالب‌های گوناگونی برای برنامه‌سازی ارائه شد که یکی از آن‌ها گفت‌وگو بود؛ این روش از دیرباز برای انتقال پیام و خبر مورد استفاده قرار می‌گرفت (علی‌محمدی، ۱۳۹۵). گزارش ورزشی نیز یکی از این قالب‌ها است و بیشتر مردم از طریق تلویزیون و رادیو و گزارش‌های آن با ورزش ارتباط برقرار می‌کنند. (گل‌نبی و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۳-۵۳)

نظر به اهمیت رسانه به عنوان عرصه‌ی یک گفتمان (Discourse)، باید خاطر نشان کرد که گفتمان به کاربران خود منبعی بسیار غنی از گزینه‌ها ارائه می‌کند که آنها را قادر می‌سازد، برای انتقال معنا، متن یا سخن تولید کنند (Holliday & Matthessen, 2004). از دیدگاه هالیدی (2004)، گفتمان در برگرفته نشانه‌های زبان‌شناسانه (Linguistic semiotics)، گفتاری و نوشتاری (Spoken & Written) و غیر زبان‌شناسانه (Non-linguistic) رفتاری-روانی (Behavioral & psychological) است که نه تنها زبان، بلکه کل حوزه انسان را در بر می‌گیرد. لذا تحلیل گفتمان و متن، به شاخه‌ای از زبان‌شناسی جدید اطلاق می‌شود که هدف آن توصیف کلام پیوسته‌ای است که معنای آن گاهی از جمله کامل تراست، مانند "چیهِ این فوتبال" که یک عبارت است ولی از یک جمله معنای بیشتری دارد.

امروزه پی بردن به مفاهیم نهفته در آثار ادبی و نحوه گفتار و کلام به روش‌های گوناگون در قالب الگوهای مختلفی انجام می‌شود. یکی از این الگوها، نظریه نظام‌مند هالیدی است، که در چارچوب فرایندهای مختلف بیان می‌شود. پژوهشگران در این پژوهش سعی کرده‌اند با به‌کارگیری این نظریه بررسی زبان‌شناسانه‌ای، در طریق گفتار و کلام دو تن از سرشناس‌ترین گزارشگران فوتبال کشور، عادل فردوسی‌پور و محمدرضا احمدی، انجام دهند.

تجربه‌ها و تصویرهایی که ما از پیوستار جهان پیرامون و جهان ذهنی و خیالی خود داریم، به وسیلهٔ زبان دسته‌بندی شده، به صورت مفاهیم در آمده و رمزگذاری و بیان می‌شوند. به واسطهٔ این عمل، زبان پیوستار جهان به سه بخش عام تقسیم می‌شود:

الف. فرایند: ناظر است بر یک رخداد، یک کنش، یک حالت، یک فرایند احساسی، گفتاری یا وجودی؛
ب. شرکت‌کننده‌های در فرایند: عناصر دست اندرکار فرایند را در بر می‌گیرند و حول محور فرایند عمل می‌کنند؛

ج. عناصر پیرامونی فرایند: عناصری‌اند که زمان، مکان و شیوهٔ عمل و شرایط فرایند را رقم می‌زنند. (مهاجر و نبوی، ۱۳۷۶)

فرایندها از لحاظ معنایی، در شش گروه تقسیم‌بندی می‌شوند و شرکت‌کننده‌های ویژه‌ای به خود می‌گیرند:

۱. فرایند مادی؛ ۲. فرایند ذهنی؛ ۳. فرایند ربطی؛ ۴. فرایند رفتاری؛ ۵. فرایند گفتاری؛ ۶. فرایند وجودی.

هدف پژوهش

الویت‌بندی فرانتش‌های ذکرشده در نظریهٔ نظام‌مند نقش‌گرایی، در گزارش‌های فوتبالی عادل فردوسی‌پور و محمدرضا احمدی.

پیش‌فرض پژوهش

نمی‌توان با اعمال نظریهٔ نظام‌مند نقش‌گرایی هالیدی روی گزارش‌های انتخابی، به سبک گزارشگری این گزارشگران پی برد.

از دیدگاه هالیدی و متیسن، زبان سه فرانتش (Metafunction) عمده به عهده دارد که عبارت از فرانتش اندیشه‌گانی (Ideational Function)، فرانتش بینافردی و فرانتش متنی است. وی این فرانتش‌های سه‌گانه را این‌گونه توضیح می‌دهد: فرانتش بینافردی زبان، به چگونگی بازنمایی فرد به عنوان گوینده و شنونده و بازتاب نگرش‌ها و ارزیابی‌هایش از وضعیت موجود باز می‌گردد. ابزار تحلیل فرانتش بینافردی زبان وجه است. فرانتش متنی، زبان‌محور است و به تولید متن‌های منسجم و به هم پیوسته از اطلاعات موجود در بند مرتبط است. بررسی فرانتش متنی زبان نیز در قالب ساخت مبتدا - خبری (Thematic Structure) بند صورت می‌گیرد. (Holliday & Matthessen, 2004)

فرانتش اندیشه‌گانی، فرانتشی است که فرد به واسطهٔ آن به تجربه‌هایش از جهان واقعی بیرونی و جهان ذهنی درونی تجسم می‌بخشد و واکنش‌ها، شناخت‌ها و دریافت‌هایش را بیان می‌کند. (سلطانی، ۱۳۸۴: ۱۱۸)

هالیدی این فرایندها را به سه دسته اصلی، فرایندهای ربطی (Relational)، ذهنی (Mental) و مادی (Material) تقسیم کرده است. هالیدی در مرز فرایندهای اصلی، به وجود سه طبقه دیگر

نیز قائل است، که عبارت از فرایندهای رفتاری، گفتاری (Verbal) و وجودی (Existential) است. (Holliday & Mattissen, 2004: 107).

۱. فرایندهای مادی

به باور هالیدی «فرایندهای مادی فرایندهای انجام هستند. فرایندهای مادی، فرایندهایی‌اند که به واسطه آن‌ها عملی صورت می‌گیرد. این فرایندها به تجربه ما از دنیای بیرون مربوط می‌شوند. آن‌ها بیانگر این نکته‌اند که موجودی (فردی) کاری را انجام می‌دهد که ممکن است هدف آن، تأثیر بر موجود دیگری باشد. نوشتن، خوردن، دویدن، رفتن، رأی دادن، حمایت کردن و غیره فرایندهای مادی‌اند». این فرایندها می‌توانند دو شرکت‌کننده داشته باشند، «یکی کُنشگر (Actor) که وجودش اجباری است و دیگری هدف که وجودش اختیاری است» (Ibid: 179). در ادامه نمونه‌هایی از فرایندهای مادی را، در گزارش‌های منتخب مشاهده می‌کنید:

اوه اوه پای بازیکن سپاهان بدجور سر خورد ...

اصلاً بازیکن حریف همون جا نشست ...

پاس قطری خوبی رو ارسال کرد ...

عجب اشتباه مهلکی رو انجام دادند ...

۲. فرایندهای ذهنی

فرایندهای ذهنی، به تجربه ما از جهان خودآگاهی خودمان مربوط می‌شود (Ibid: 197). هالیدی معتقد است «فرایندهای ذهنی فرایندهای احساس یعنی درک، شناخت و عطف هستند مانند درک کردن، دیدن، فکر کردن، خواستن، متنفر بودن، تصمیم گرفتن و ...» (Ibid: 210). با توجه به اینکه فرایندهای ذهنی، تفاوت‌های زیادی نسبت به فرایندهای مادی دارند، نقش معنایی شرکت‌کنندگان آن‌ها نیز متفاوت است. این فرایند، کاربران زبان را قادر می‌سازد تا باورها، افکار و علایقی را بیان کنند که به آنان در شناسایی تعاریف واقعیت کمک می‌کنند. (Ibid)

داور یه نیم‌نگاهی به ساعتش میندازه (دیدن) ...

قشنگ می‌شه تنفر رو از روی چهره هوادارای لیورپول تشخیص داد ...

بد موقعی تصمیم گرفت تعویضش کنه ...

بعید میدونم بخواد (خواستن) بیاد بیرون ...

۳. فرایندهای ربطی

سومین طبقه از فرایندهای اصلی فرایندهای ربطی هستند. این فرایندها به منظور شناسایی و توصیف به کار برده می‌شوند. در این فرایندها، با استفاده از افعال ربطی به رابطه بین دو چیز یا دو

پدیده پرداخته می‌شود. فرایندهای ربطی، با افعالی ربطی در حوزه معنایی فعل بودن مانند شدن، به نظر رسیدن، تبدیل شدن و غیره بیان می‌شود. (Holliday & Matthissen, 2004)

اوه اوه چی شد اصلاً ...

تو عمق بهش رسید ...

قبلاً مدافع بوده الان اومده یه خط جلو تر

چه گلزنی شده امشب بنما ...

۴. فرایندهای رفتاری

فرایندهای رفتاری به فعالیت‌های جسمانی و روان شناختی مانند نگاه کردن، خواب دیدن و خندیدن، آواز خواندن، نشستن و غیره مربوط می‌شوند (Ibid: 248). در این نوع از فرایندها، فقط یک شرکت کننده، (رفتارگر) وجود دارد (Ibid: 250). این فرایندها هم به فرایندهای مادی شباهت دارند و هم به فرایندهای ذهنی؛ بنابراین در حد فاصل فرایندهای مادی و ذهنی قرار می‌گیرند. (Ibid)

مانند:

داور به ساعتش نگاه می‌کنه ...

کی روش یه خنده معنی داری هم به داور می‌کنه ...

کی روش می‌ره رو صندلیش می‌شینه ... (نشستن)

تماشاگران نفس راحتی می‌کشن ... (نفس کشیدن)

۵. فرایندهای گفتاری

فرایندهای گفتاری، گفتار و هر نوع مبادله نمادین معنارادر بر می‌گیرند (Hoolliday & Matthissen, 2004). به باور فاولر (Fowler, 1991) بسیاری از فعالیت‌های سیاسی از تبادل‌های کلامی و گفتاری نشئت می‌گیرند، که به صورت گسترده در مطبوعات نمایان می‌شوند. گفت‌وگوها، مذاکرات، بیانیه‌ها و محاکمه‌ها از کردارهای گفتمانی سرچشمه می‌گیرند. علاوه بر این، در عرصه سیاسی ایران، مطبوعات تمایل زیادی دارند که عناوین خبرها به صورت نقل قول‌های مستقیم و غیرمستقیم باشد (سلطانی، ۱۳۸۴). فعل اصلی بندی که بیانگر یک فرایند گفتاری است معمولاً “گفتن” یا هر فعل دیگری است که در این حوزه معنایی قرار داشته باشد. فرایندهای گفتاری با افعالی مانند صحبت کردن، گزارش دادن، پرسیدن، دستور دادن و ... بیان می‌شوند. (Ibid)

مانند:

داور تو گوشیش با کمک‌هاش صحبت می‌کنه ...

داور به کروس دستور داد که عقب بره ...

۶. فرایندهای وجودی

آخرین دسته از فرایندهای گذرایی فرعی هالیدی، فرایندهای وجودی هستند. به عقیده هالیدی این فرایندها نشان می‌دهد که چیزی وجود دارد یا روی می‌دهد و شرکت‌کننده اصلی در این فرایند نیز «موجود» (Existent) است (Ibid: 256). این نوع فرایند در گفتمان خیلی متداول نیست. فعل بندهایی که نشان‌دهنده یک فرایند وجودی است، معمولاً از مصدر «بودن»، «وجود داشتن»، یا «اتفاق افتادن» است.

مانند:

اتفاقات زیادی تو این بازی افتاده ...

این بازیکن فصل قبل هم مصدوم بود ...

پیشینه پژوهش

بررسی پژوهش‌هایی که در زمینه زبان‌شناسی زبان فارسی انجام شده، نشان می‌دهد که این پژوهش‌ها بیشتر در باب به کارگیری این عوامل و میزان کاربرد آن‌ها در متون مختلف آموزشی، علمی، ادبی، داستانی و قرآنی است و تا جایی که نگارندگان اطلاع دارند، بررسی‌های زبان‌شناسی و مهارت‌های کلامی برای گزارشگران ورزشی بسیار کم بوده و یا در دسترس محققان نبوده؛ به همین دلیل این پژوهش، در این زمینه پیش‌گام است.

برخی از پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه زبان‌شناسی و تحلیل کلام عبارت‌است از:

سارلی و ایشانی (۱۳۹۰) در بررسی داستان «قصه نردبان» پیوستگی و همبستگی متن را از جمله مسائل مورد توجه تحلیل‌گران متن، بر می‌شمارند. آنها بر اساس نظریه تکامل یافته پیوستگی هالیدی و حسن، (۱۹۸۵) و مفهوم پیوستگی که حسن در سال ۱۹۸۴ مطرح کرد، در داستان فارسی «قصه نردبان» عوامل پیوستگی و همبستگی و نیز کاربرد این نظریه را بررسی کردند. آنها بر اساس دیدگاه حسن (۱۹۸۴) و هالیدی و حسن (۱۹۸۵) به این نتیجه رسیدند که در متن‌های ادبی یا غیرادبی، این الگوی جدید پیوستگی قابل بررسی است؛ همچنین می‌توان میزان پیوستگی و همبستگی متون را از نظر کمی با استفاده از هماهنگی پیوستگی مقایسه کرد.

بنا به عقیده ون‌لویین (Van Leeuwen) گفتار مبنای کار رادیو و تلویزیون را تشکیل می‌دهد. از این جهت، تمرکز اصلی روی صحبت‌هایی است که حالت محاوره‌ای دارند و به واسطه آن یا مخاطب را مستقیم مورد خطاب قرار می‌دهند و یا تلاش می‌کنند تا مخاطب را در یک رابطه شبه‌تعاملی (Quasi-Interactive) درگیر کنند. به علاوه، گفتار در تلویزیون، هم در جلب نظر مخاطب و هم در بررسی واکنش مخاطب نسبت به برنامه‌های مختلف جنبه کلیدی دارد. این در حالی است که در مطالعات رسانه‌ها، بر مواد دیداری بیشتر تأکید می‌شود. با این حال، بررسی چپستی و چگونگی شیوه تعامل مخاطبان با برنامه‌های صداوسیما، و میزان تاثیر آن در جلب مخاطب، نشان

می دهد که برنامه‌ها چطور می توانند مورد پسند واقع شده، و به ایجاد تعامل مفید کمک کنند. فرکلاف (Fairclough)، اصطلاح گفتمان را به نظام‌های نشانه‌شناختی، نظیر زبان و تصاویر بسط می دهد. در این حالت، وی سه نقش را برای گفتمان تعریف می کند که شامل هویت‌های اجتماعی، روابط اجتماعی و نظام‌های دانش و معنی هستند. (فرکلاف، ۱۳۷۹)

بروکس (Brooks, 2009) با بهره‌گیری از نظریه گذرایی "شعر در حبس" نوشته کریستوفر ون ویک (ch. Van Wyk) را مورد تحلیل قرار داده و نتایج نشان می دهد که لازم است بر اساس این چارچوب، تعدیل‌هایی در این شعر صورت گیرد. او در مدل خود سطوح تفسیر متعددی را پیشنهاد می دهد که با تحلیل داده‌های پژوهش بعضی از آن‌ها نقض می شود. همچنین، در این پژوهش بروکس نقاط قوت و ضعف این مدل را برای تحلیل شعر در حبس ارزیابی می کند. آذر و یزدچی (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی داستان کوتاه "گل رُس" نوشته جیمز جویس (J. Joyce) پرداختند. چارچوب نظری این پژوهش، نظریه گذرایی هالیدی بوده و علاوه بر بررسی فرایندهای گذرایی موجود در این داستان کوتاه، شخصیت اصلی داستان، "ماریا" نیز مورد تحلیل قرار گرفته. بر این اساس، فرایندها و جمله‌های مختلف مرتبط با شخصیت اصلی داستان تجزیه و تحلیل شده و نتایج این پژوهش حاکی از آن است که ماریا به لحاظ فطری، مظهری از مریم مقدس است.

حسن پور و سولیزا هاشیم (S. Hashim, 2012) بر اساس چارچوب سیستم گذرایی هالیدی، به تحلیل سبکی شعر "وهم سبز" فروغ فرخزاد پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می دهد که بسیاری از اشعار فرخزاد حساسیت زنانه را نشان می دهد و همزمان، احساس درونی زنانی را که از عشق، نفرت، مرگ و زندگی صحبت می کنند، به تصویر می کشد. همچنین، ژست شاعرانه او در بسیاری از اشعارش به طور کامل زنانه است.

تنها موردی که بررسی زبان‌شناسی در گزارش ورزشی صورت گرفته و در دسترس پژوهشگران بوده مقاله عزتی و عاشقی، با عنوان "بررسی نمونه‌هایی از خبرهای ورزشی شبکه ورزش بر اساس نظریه دولی و لوینسون (۲۰۰۱)" است که به بررسی نمونه‌هایی از خبرهای ورزشی شبکه ورزش بر اساس نظریه دولی و لوینسون (۲۰۰۱) پرداخته و در آن به این نتیجه رسیده‌اند که گونه‌های مختلف زبان‌شناسی موجود در نظریه نام‌برده، تأثیر بسزایی در ارتباط معنایی خواهد داشت.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی بوده است. در روش توصیفی-تحلیلی مطالعه‌ای عمیق در یک زمان محدود، روی یک فرد یا یک گروه (در این پژوهش گزارشگران فوتبال) انجام می شود و هدفش شناخت و توصیف عوامل آن است

(شعبانی مقدم و فراهانی، ۱۳۸۹). در این مطالعه، توصیف پژوهش، فرایندهای نقش‌گرایی هالیدی و متیسن (۲۰۰۴) و تحلیل پژوهش، در واقع سبک‌شناسی گزارش‌های عادل فردوسی‌پور و محمدرضا احمدی است. جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه تحقیق شامل گزارش‌های فوتبال با گزارش عادل فردوسی‌پور و محمدرضا احمدی بوده که در مدت پنج ماه از هر کدام، پنج گزارش به صورت تصادفی و به شرح جدول انتخاب ۱، انتخاب سپس این گزارش‌ها ضبط و بازنویسی شد. در ادامه، گزارش‌های مذکور بر اساس نظریه نقش‌گرایی هالیدی و متیسن (۲۰۰۴) مورد مطالعه قرار گرفت و تعداد فرایندهای مادی، ربطی، گفتاری، ذهنی، رفتاری و وجودی موجود در این مجموعه بررسی شد. در انتها، با استفاده از نرم‌افزار اکسل (EXCEL) به رسم نمودار و درصدبندی فرایندهای به کاررفته در این گزارش‌ها پرداخته و پس از آن با توجه به نوع مقیاس اندازه‌گیری متغیرها و به منظور آزمون پیش فرض پژوهش و کاربرد هر یک از ابزارهای پیوستگی از آزمون مجذور کای استفاده شده است.

جدول ۱. لیست گزارش‌های انتخابی

محمدرضا احمدی			عادل فردوسی‌پور		
شبکه پخش‌کننده	تاریخ	بازی	شبکه پخش‌کننده	تاریخ	بازی
شبکه سه سیما	۹۶/۱۰/۰۸	پرسپولیس - تراکتورسازی	شبکه سه سیما	۹۶/۱۱/۱۳	پرسپولیس - سپاهان
شبکه سه سیما	۹۶/۱۲/۰۹	استقلال - پرسپولیس	شبکه ورزش سیما	۹۷/۰۱/۱۵	لیورپول - منچستر سیتی
شبکه سه سیما	۹۷/۰۱/۰۹	پرسپولیس - سایپا	شبکه سه سیما	۹۷/۰۲/۰۲	پرسپولیس - ذوب آهن
شبکه ورزش سیما	۹۷/۰۱/۱۹	رئال مادرید - اتلتیکومادرید	شبکه سه سیما	۹۷/۰۲/۱۶	رئال مادرید - بارسولونا
شبکه سه سیما	۹۷/۰۳/۲۵	پرتغال - اسپانیا	شبکه سه سیما	۹۷/۰۳/۲۵	ایران - مراکش

یافته‌های پژوهش

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، هالیدی و متیسن فرایندهای گذرایی را به شش دسته تقسیم می‌کنند. این فرایندها عبارت از فرایندهای مادی، فرایندهای ذهنی، فرایندهای ربطی، فرایندهای رفتاری، فرایندهای گفتاری و فرایندهای وجودی است. در همین راستا، می‌توان با استفاده از نظام گذرایی هالیدی و متیسن و با بررسی انواع فرایندهای موجود و تعیین بسامد وقوع آنها، در گزارش‌های دو گزارشگر مذکور، نحوه و سبک گزارش این دو گزارشگر مطرح فوتبال کشور را مشخص کرد.

بسامد و درصد فرایندهای گذارایی هالیدی و متیسن در جدول ۲ ارائه شده است.

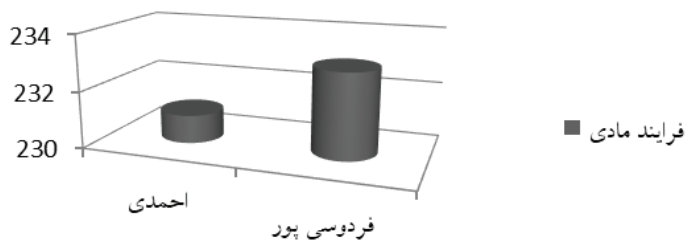
جدول ۲. بسامد و درصد فرایندهای گذارایی در داده‌ها

عادل فردوسی پور		محمد رضا احمدی		انواع فرایندها
درصد	بسامد	درصد	بسامد	
۳۹/۵	۲۳۳	۴۸/۲۳	۲۳۱	فرایند مادی
۱۶/۵	۹۸	۹/۳	۴۵	فرایند ذهنی
۳۳/۲	۱۹۶	۲/۳۴	۱۶۴	فرایند ربطی
۳/۵	۳۱	۵/۸۹	۲۸	فرایند رفتاری
۳/۴	۲۰	۱/۵۵	۷	فرایند گفتاری
۲/۱	۱۲	۱/۰۶	۵	فرایند وجودی
۱۰۰	۵۹۰	۱۰۰	۴۸۰	مجموع فرایندها

۱. فرایندهای مادی

چنانچه پیش‌تر گفته شد، به باور هالیدی و متیسن، فرایندهای مادی، اعمال فیزیکی هستند که بر انجام کاری یا رخداد واقعه‌ای دلالت دارند. (Holliday & Matthissen, 2004: 179) افعالی مانند اتفاق افتادن، انجام دادن، توسعه دادن، آماده کردن، تغییر حالت دادن، تغییر رنگ دادن، تغییر اندازه دادن، تغییر شکل دادن، خلق کردن، نوشتن، تولید کردن و ... در فرایندهای مادی دسته‌بندی می‌شوند.

بر اساس جدول ۲، بررسی فرایندهای مادی در داده‌های مورد نظر نشان داد، در گزارش‌های احمدی ۲۳۱ مورد از این فرایند به کار رفته که ۴۸/۲۳ درصد کل فرایندها را شامل می‌شود. همچنین در گزارش‌های فردوسی پور ۲۳۳ مورد از فرایندهای مادی یافت شد که ۳۹/۵ درصد از مجموع فرایندها را به خود اختصاص داد. نمودار ۱، مقایسه فرایندهای مادی به کار رفته در گزارش‌های انتخابی محمد رضا احمدی و عادل فردوسی پور را نشان می‌دهد:

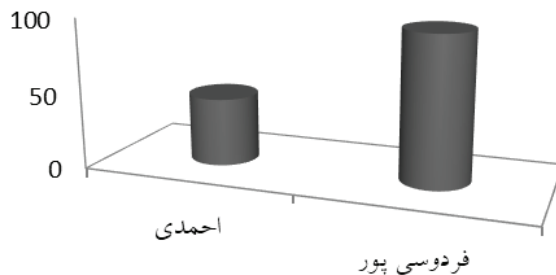

نمودار ۱. مقایسه فرایندهای مادی در گزارش‌های انتخابی فردوسی پور و احمدی

۲. فرایندهای ذهنی

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، هالیدی و متیسن اظهار می‌دارند که، فرایندهای ذهنی به تجربه ما از جهان خودآگاهی خودمان مربوط می‌شود. این فرایندها با افعالی همانند درک کردن، فکر کردن، به یادآوردن، خواستن، فراموش کردن، احساس کردن، لذت بردن، ترسیدن، تصمیم گرفتن، اعتقاد داشتن و ... همراه هستند؛ در حالی که فرایندهای مادی به تجربه ما از دنیای بیرون مربوط می‌شوند. فرایندهای ذهنی، مربوط به "حس کردن" هستند و تغییراتی را که در جریان وقایعی، درون آگاهی ما رخ می‌دهند، تفسیر می‌کنند. (Ibid: 197-210)

بر اساس جدول ۲، بررسی فرایندهای ذهنی در داده‌های مورد نظر نشان داد که در گزارش‌های محمدرضا احمدی ۴۵ مورد از این فرایند به کار رفته است، که ۹/۳ درصد کل فرایندها را شامل می‌شود. همچنین در گزارش‌های عادل فردوسی‌پور ۹۸ مورد از فرایندهای ذهنی یافت شد، که ۱۶/۵ درصد از مجموع فرایندها را به خود اختصاص داد. نمودار ۲، مقایسه فرایندهای ذهنی به کاررفته در گزارش‌های محمدرضا احمدی و عادل فردوسی‌پور را نشان می‌دهد:

نمودار ۲. مقایسه فرایندهای ذهنی در گزارش‌های انتخابی فردوسی‌پور و احمدی

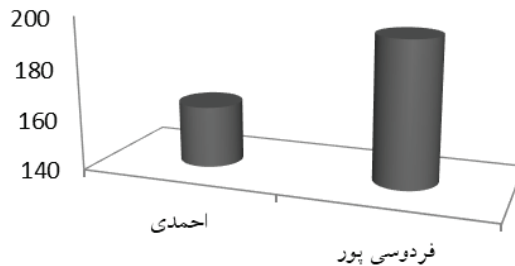
۳. فرایندهای ربطی

بر اساس توصیف‌های ارائه شده، هالیدی و متیسن معتقدند که فرایندهای ربطی، فرایندهای مربوط به توصیف یا شناسایی و متضمن وجود فعل‌های فشرده یا فعل‌هایی هستند که روابط موقعیتی یا ملکی دارند و فعل معمول در آنها "بودن" است. در این فرایندها بیشتر بر بودن و هستی رویدادها تأکید می‌شود. (Ibid: 210-248)

بر اساس جدول ۲، بررسی فرایندهای ربطی در داده‌های مورد نظر نشان داد، در گزارش‌های محمدرضا احمدی ۱۶۴ مورد از این فرایند به کار رفته است، که ۳۴/۲ درصد کل فرایندها را شامل

می‌شود. همچنین در گزارش‌های عادل فردوسی‌پور ۱۹۶ مورد از فرایندهای ربطی یافت شد، که ۳۳/۲ درصد از مجموع فرایندها را به خود اختصاص داد.

نمودار ۳، مقایسه فرایندهای ربطی به کار رفته در گزارش‌های انتخابی محمدرضا احمدی و عادل فردوسی‌پور را نشان می‌دهد:

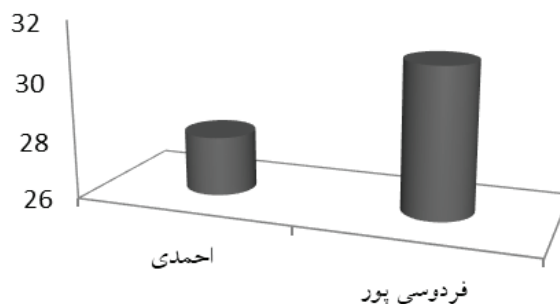
نمودار ۳. مقایسه فرایندهای ربطی در گزارش‌های فردوسی‌پور و احمدی

۴. فرایندهای رفتاری

چنان‌که پیش‌تر ذکر شد، فرایندهای رفتاری به فرایندهای جسمانی و روان‌شناختی انسان مربوط می‌شوند. این فرایندها در مرز بین فرایندهای مادی و ذهنی قرار دارند. افعالی مانند “خیره شدن”، “دراز کشیدن”، “بالا و پایین کشیدن”، “سرفه زدن”، “لبخند زدن”، “نفس کشیدن” و ... رفتاری هستند. (Ibid: 248-252)

بر اساس جدول ۲ بررسی فرایندهای رفتاری در داده‌های مورد نظر نشان داد که در گزارش‌های محمدرضا احمدی ۲۸ مورد از این فرایندها به کار رفته است، که ۵/۸۹ درصد کل فرایندها را شامل می‌شود. همچنین در گزارش‌های عادل فردوسی‌پور ۳۱ مورد از فرایندهای رفتاری یافت شد، که ۵/۳ درصد از مجموع فرایندها را به خود اختصاص داد.

نمودار ۴، مقایسه فرایندهای رفتاری به کار رفته در گزارش‌های انتخابی محمدرضا احمدی و عادل فردوسی‌پور را نشان می‌دهد:

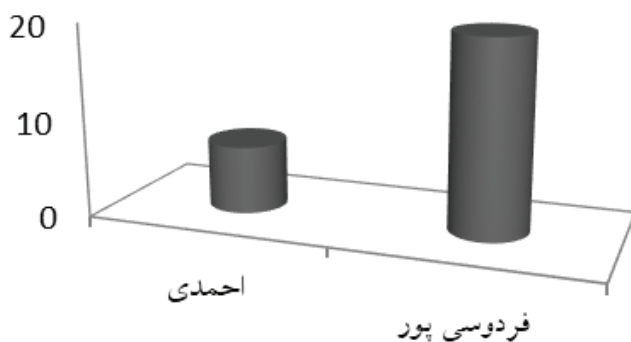

نمودار ۴. مقایسه فرایندهای رفتاری در گزارش‌های انتخابی فردوسی‌پور و احمدی

۵. فرایندهای گفتاری

فرایندهای گفتاری شامل فرایندهای از نوع گفتن می‌شوند. این فرایندها در مرز بین فرایندهای ذهنی و ربطی قرار دارند و با افعالی مانند "گفتن" و هر فعل دیگری که در این حوزه معنایی قرار دارد، بیان می‌شوند. (Ibid: 252-56)

بر اساس جدول ۲ بررسی فرایندهای گفتاری در داده‌های مورد نظر نشان داد، در گزارش‌های محمدرضا احمدی ۷ مورد از این فرایند به کار رفته است، که ۱/۵۵ درصد کل فرایندها را شامل می‌شود. همچنین در گزارش‌های عادل فردوسی پور ۲۰ مورد از فرایندهای گفتاری یافت شد، که ۳/۴ درصد از مجموع فرایندها را به خود اختصاص داد. نمودار ۵، مقایسه فرایندهای گفتاری به کار رفته در گزارش‌های انتخابی محمدرضا احمدی و عادل فردوسی پور را نشان می‌دهد:

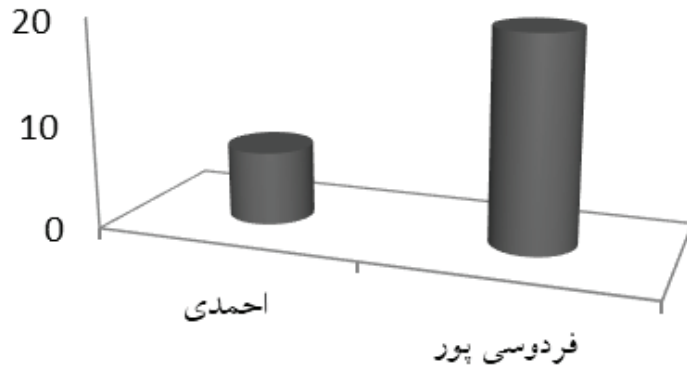
نمودار ۵. مقایسه فرایندهای گفتاری در گزارش‌های انتخابی فردوسی پور و احمدی

۶. فرایندهای وجودی

این فرایندها در مرز بین مادی و ربطی قرار دارند. در این فرایندها چیزی وجود دارد یا روی می‌دهد و شرکت‌کننده اصلی نیز "موجود" است. فرایندهای وجودی با افعالی همانند "وجود داشتن"، "ظاهر شدن"، "باقی ماندن" و ... همراه هستند.

بر اساس جدول ۲ بررسی فرایندهای وجودی در داده‌های مورد نظر نشان داد، در گزارش‌های محمدرضا احمدی ۵ مورد از این فرایند به کار رفته است، که ۱/۰۶ درصد کل فرایندها را شامل می‌شود. همچنین در گزارش‌های عادل فردوسی پور ۱۲ مورد از فرایندهای وجودی یافت شد، که ۲/۱ درصد از مجموع فرایندها را به خود اختصاص داد.

نمودار ۶، مقایسه فرایندهای وجودی به کاررفته در گزارش‌های محمدرضا احمدی و عادل فردوسی‌پور را نشان می‌دهد:

نمودار ۶. مقایسه فرایندهای وجودی در گزارش‌های انتخابی فردوسی‌پور و احمدی

تحلیل نهایی فرایندهای گذرایی هالیدی و متیسن در داده‌ها

بعد از توصیف و تحلیل داده‌های انتخاب شده و بررسی بسامد و درصد فرایندهای شش‌گانه هالیدی و متیسن (۲۰۰۴) در آن‌ها، مشخص شد که به ترتیب فرایندهای مادی، ربطی و ذهنی از اهمیت زیادی برخوردارند.

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد، در گزارش‌های محمدرضا احمدی از تعداد ۴۸۰ فرایند مشاهده‌شده، ۴۸/۲۳ درصد فرایند مادی، ۳۴/۲ درصد فرایند ربطی، ۹/۳ درصد فرایند ذهنی، ۵/۸۹ درصد فرایند رفتاری، ۱/۵۵ درصد فرایند گفتاری و ۱/۰۶ درصد فرایند وجودی است. بیشترین فراوانی مشاهده‌شده مربوط به فرایندهای مادی و کمترین مورد مربوط به فرایندهای وجودی است.

در گزارش‌های عادل فردوسی‌پور، از تعداد ۵۹۰ مورد فرایند مشاهده‌شده ۳۹/۵ درصد فرایند مادی، ۱۶/۵ درصد فرایند ذهنی، ۳۳/۲ درصد فرایند ربطی، ۵/۳ درصد فرایند رفتاری، ۳/۴ درصد فرایند گفتاری و ۲/۱ درصد فرایند وجودی است. بیشترین فراوانی مشاهده‌شده مربوط به فرایند مادی و کمترین فراوانی مربوط به فرایند وجودی است.

آزمون پیش فرض پژوهش

جدول ۳. جدول توافقی بسامدهای فرایندهای مادی و ذهنی در گزارش‌های فردوسی‌پور و احمدی

کل	گروه				
	فردوسی‌پور	احمدی			
۴۶۴	۲۳۳	۲۳۱	فراوانی مشاهده شده	احمدی	بسامدهای مادی و ذهنی
۴۶۴	۲۵۳	۲۱۱	فراوانی مورد انتظار		
۷۶/۴	٪۳۸/۳	۳۸/۱	درصد		
۱۴۳	۹۸	۴۵	فراوانی مشاهده شده	فردوسی‌پور	
۱۴۳	۷۸	۶۵	فراوانی مورد انتظار		
۲۳/۶	۱۶/۲	۷/۴	درصد		
۶۰۷	۳۳۱	۲۷۶	فراوانی مشاهده شده	کل	
۶۰۷	۳۳۱	۲۷۶	فراوانی مورد انتظار		
۱۰۰	۵۴/۵	۴۵/۵	کل		

جدول ۴. آماره آزمون

پیوستگی	آماره‌های آزمون
۹۳/۴۱۴	مقدار خی دو
۱	درجه آزادی
۱/۰۰	سطح معنی داری

این پیش فرض، با استفاده از آزمون کای اسکوتر (خی دو) محاسبه شد و مقدار خی دو محاسبه شده برابر با ۹۳/۴۱، با سطح معناداری $sig=0/001$ است. چون سطح معناداری محاسبه شده از آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است، در نتیجه پیش فرض پژوهش رد می‌شود. به عبارت دیگر با اعمال نظریه نظام‌مند نقش‌گرایی هالیدی بر گزارش‌های انتخابی، می‌توان به سبک گزارش‌گری محمدرضا احمدی و عادل فردوسی‌پور پی برد.

بحث و نتیجه‌گیری

بعد از مقایسه تک‌به‌تک فرایندهای مختلف، در نظریه هالیدی و متیسن (۲۰۰۴) این نتیجه به دست آمد که با توجه به جدول ۲ بسامد فرایندهای گذرایی مشاهده شده، در گزارش‌های این دو گزارش‌گر، با هم متفاوت است و فرانش‌های ذکر شده در نظریه نظام‌مند نقش‌گرایی، در گزارش‌های فوتبالی عادل فردوسی‌پور و محمدرضا احمدی، به این ترتیب الویت‌بندی شد:

۱. فرایندهای مادی؛ ۲. فرایندهای ربطی؛ ۳. فرایندهای ذهنی؛ ۴. فرایند رفتاری؛ ۵. فرایند گفتاری؛ ۶. فرایند وجودی.

دومین یافته این پژوهش، با مقایسه فرایندهای گذرای مادی و ذهنی در گزارش‌های فردوسی‌پور و احمدی حاصل شد. علاوه بر این، تحلیل گذرای این گزارش‌ها نشان می‌دهد، گزارش‌های محمدرضا احمدی و عادل فردوسی‌پور، به لحاظ محتوایی نیز با هم متفاوت هستند. مقایسه‌ی فرایندها در بالا نشان می‌دهد که محمدرضا احمدی، نسبت به فردوسی‌پور، ۸/۷۳ درصد بیشتر از فرایندهای مادی استفاده کرده است. این میزان اختلاف؛ تصادفی نیست و ریشه در تفاوت محتوای گزارش‌های این دو دارد. بسامد زیاد فرایندهای مادی در گزارش‌های هر دو گزارشگر، حاکی از دیدگاه واقع-گرایانه هر گزارشگر است؛ ولی، تبلور واقع‌گرایی در گزارش‌های احمدی بیشتر دیده می‌شود. از آنجا که فرایندهای مادی بیشتر برای انتقال مفاهیم کنشی و عینی کاربرد دارند، این نتیجه‌گیری می‌تواند ناشی از عینیت بیشتر در گزارش‌های احمدی باشد.

از طرفی، فردوسی‌پور ۷/۲ درصد، نسبت به احمدی، بیشتر از فرایندهای ذهنی استفاده کرده است. این امر نشان می‌دهد، فردوسی‌پور بیشتر سعی می‌کند تجربه‌های خود را به صورت ذهنی به شنونده منتقل کند. در حقیقت، فردوسی‌پور بیشتر به مکتب فراواقع‌گرایی تمایل دارد، ولی احمدی سعی می‌کند به صورت ملموس‌تر و عینی‌تری با شنونده ارتباط برقرار کند. از این رو، پیش‌فرض این پژوهش مبنی بر عدم اعمال نظریه گذرای هالیدی و متیسن (۲۰۰۴) برای تعیین سبک هر گزارشگر رد می‌شود. پس، می‌توان با اعمال نظریه گذرای هالیدی و متیسن سبک هر گزارشگر را تشخیص داد.

در انتها، پیشنهاد می‌شود که توصیف و تحلیل متون رسانه‌های نوشتاری و خبری در ورزش بر اساس دیدگاه نقش‌گرایی و یا مقایسه فرایندهای به کاررفته در خبرهای تارنماهای ورزشی بر اساس نظریه هالیدی و متیسن مورد مطالعه قرار گیرد.

منابع

- تاجیک اسماعیلی، سمیه و مریم رمضانلو (۱۳۹۵)، "رابطه بین سواد رسانه‌ای و میزان رضایت‌مندی از اخبار شبکه‌های سراسری و ماهواره‌ای"، فصلنامه رسانه، سال بیست‌وهفتم، شماره ۳.
- روشندل اربطانی، طاهر و افشین امیدی (۱۳۹۷)، "مدیریت نوآوری رسانه‌ای تدوین چارچوبی یکپارچه"، فصلنامه رسانه، سال بیست و نهم، شماره ۳.
- سارلی، ناصرقلی و طاهره ایشانی (۱۳۹۰)، "نظریه انسجام و هماهنگی انسجامی و کاربرد آن در یک داستان کمینه‌ی فارسی (قصه‌ی نردبان)"، دوفصلنامه زبان پژوهی، ۲ (۴).
- شعبانی مقدم، کیوان و ابوالفضل فراهانی (۱۳۸۹)، قواعد پژوهشگری در تربیت بدنی با تأکید بر نگارش پایان‌نامه و مقاله، اندیشه‌های حقوقی، تهران.

عرب نرمی، بیتا (۱۳۹۷)، "تلویزیون و توسعه ورزش؛ مطالعه‌ای با رویکرد نظریه گفتمان"، فصلنامه مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، ۵(۲۰).

عزتی لارسری، ابراهیم و بهنام عاشقی (۱۳۹۸)، "بررسی نمونه‌هایی از خبرهای ورزشی شبکه ورزش بر اساس نظریه دولی ولوینسون (۲۰۰۱)"، فصلنامه رسانه، شماره ۱۱۵.

علی محمدی، محبوبه (۱۳۹۵)، "چگونگی کاربرد گفت‌وگو در قالب برنامه‌های تلویزیونی"، فصلنامه رسانه، سال بیست‌وهفتم، شماره ۳.

فرکلاف، نورمن (۱۳۷۹)، تحلیل انتقادی گفتمان، ترجمه فاطمه شایسته پیران، شعبان‌علی بهرام‌پور، رضا ذوقدرا مقدم، رامین کریمیان، پیروز ایزدی، محمود نیستانی و محمدجواد غلام‌رضا کاشی، مرکز مطالعات و تحقیق رسانه‌ها، تهران. قاسمی، حمید، فرشاد تجاری و سارا کشکر (۱۳۹۷)، فعالیت‌های رسانه‌ای در ورزش، (ویرایش دوم)، بامداد کتاب، تهران. گل‌نبی، مونا، معصومه حسینی و مرتضی رضایی صوفی (۱۳۹۶)، "مقایسه دیدگاه مسئولان ورزش با مسئولان رسانه‌های جمعی در خصوص پوشش رسانه‌ای ورزش بانوان"، فصلنامه مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، سال چهارم، شماره پیاپی ۱۵.

مهاجر، مهران و محمد نبوی (۱۳۷۶)، به سوی زبان‌شناسی شعر: رهیافتی نقش‌گرا، نشر مرکز، تهران. همت‌پور، بهاره و حامد نوروزی (۱۳۹۶)، "بررسی مقایسه‌ای سواد رسانه‌ای در بین دانشجویان ارتباطات دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند و دانشجویان روابط عمومی دانشگاه علمی کاربردی تهران در سال ۹۵"، فصلنامه رسانه، سال بیست‌وهفتم، شماره ۴.

ون ورون، پیتتر (۱۳۸۴)، "تأثیر رویکردهای تجددگرا، پساتجددگرا و هرمنیوتیکی بر آموزش تاریخ"، ترجمه سیدعلی اصغرسلطانی، فصلنامه حوزه و دانشگاه، سال یازدهم، شماره ۴۲.

Azar, A. S., & Yazdchi, N. S. (2012), "A stylistic analysis of "maria" in "clay": The character in James Joyce's short story", *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 2(2).

Brooks, J. (2009), "The Growing Absurdity of the South African Apartheid: Transitivity in Christopher Van Wyk's "In Detention", *Innervate Leading Undergraduate Work in English Studies*, 2.

Fowler, R. (1991), *Language in the News*, London: Routledge.

Hassanpour, F., & Hashim, R. S. (2012), "Reading forough farrokhzad's poetry from the perspective of systemic functional linguistics", *GEMA: Online Journal of Language Studies*, 12(3).

Holliday, M.A.K & Ch. Matthiessen, (2004), *An Introduction to Functional Grammar*, 3rd edition, London: Edward Arnold Publishers Ltd.

Holliday, M.A.K & R. Hasan, (1985), *Language, context, and text: Aspects of language in a social-semiotic perspective*, Oxford: University Press.

Van Leeuwen, T.A. (2005), *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge.